

STOSUNKI POLSKO-UKRAIŃSKIE W WARUNKACH HYBRYDOWYCH ZAGROŻEŃ BEZPIECZEŃSTWA

Redakcja naukowa Walenty Baluk, Mykoła Doroszko

Kijów
Nika-Centre
Lublin
Wydawnictwo UMCS
2019

Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету ім. Тараса Шевченка
Факультет політології
Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні
Центр Східної Європи УМКС
за співпраці з Польським Інститутом у Києві

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ БЕЗПЕЦІ

Наукова редакція
Валентина Балюка та Миколи Дорошка

Київ
Ніка-Центр
Люблін
Видавництво УМКС
2019

Польський
Інститут
Київ

Видання книги здійснено за підтримки
Польського Інституту в Києві

Пе

Автори:

Балюк Валентин (розділи 1.6, 2.1, 2.2, 2.5, 3.1), Дорошко Микола (розділ 2.4), Гайдук Юрій (розділ 1.4), Гофман Івона (розділ 1.3), Гурак Ігор (розділ 3.1), Кірсенко Михайло (розділ 1.1), Копійка Валерій (розділ 2.4), Матвієнко Віктор (розділ 1.2), Мітрофанова Оксана (розділ 2.3), Ольховський Якуб (розділ 3.3), Піскорська Галина (розділ 3.2), Сокул Войцех (розділ 1.5), Ткаченко Василь (розділ 3.4), Яковенко Наталя (розділ 3.2)

Рецензенти:

проф. д-р пол. наук Лариса Лещенко, Вроцлавський університет;
проф. д-р пол. наук Михайло Нагорняк, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Переклад з польської мови українською Надії Гергало-Домбек

У45 **Українсько-польські відносини в умовах гібридних загроз безпеці: Монографія** / [В. Балюк, М. Дорошко, В. Копійка та ін.] ; наук. ред. В. Балюк, М. Дорошко. — Київ : Ніка-Центр ; Люблін : Видавництво УМКС, 2019. — 280 с.

ISBN 978-966-521-734-3 (Ніка-Центр)

ISBN 978-83-227-9214-8 (Видавництво УМКС)

У науковій монографії колективу авторів Київського національного університету імені Тараса Шевченка і Університету Марії Кюрі-Склодовської з Любліна (Республіка Польща) на основі широкого кола джерел здійснено комплексний аналіз польсько-українських міждержавних відносин в умовах викликів та гібридних загроз безпеці.

Для усіх, хто цікавиться історією і сучасним станом українсько-польських відносин.

УДК 327(477+438):32.019.51

ISBN 978-966-521-734-3 (Ніка-Центр)
ISBN 978-83-227-9214-8 (Видавництво УМКС)

© Балюк В., Дорошко М., Гайдук Ю.,
Гофман І., Гурак І., Кірсенко М.,
Копійка В., Матвієнко В., Мітрофа-
нова О., Ольховський Я., Піскорська Г.,
Сокул В., Ткаченко В., Яковенко Н.,
2019
© «Ніка-Центр», 2019
© Wydawnictwo UMCS, 2019

ЗМІСТ

Передмова	9
------------------------	----------

Розділ 1.

ІСТОРИЧНИЙ І ПОЛІТИЧНИЙ КОНТЕКСТ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН

1.1. Історичні підстави польсько-української взаємодії	17
1.2. Витоки українсько-польської міжнародної співпраці	28
1.3. Актуальність східних концепцій Єжи Гедройця.....	43
1.4. Проблема інструменталізації українського дискурсу довкола історії та національної пам'яті.....	54
1.5. Напрямки та політичні наслідки змін у політичних системах Польщі й України	63
1.6. Польський і український досвід демократичного транзиту та консолідації держави	81

Розділ 2.

ДВОСТОРОННІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ І ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ МІЖНАРОДНІЙ БЕЗПЕЦІ

2.1. Польсько-українські відносини у контексті геополітики	98
2.2. Формальний і матеріальний вимір стратегічного партнерства Польщі й України	118
2.3. Україна–Польща: від стратегічного партнерства до тактичної невизначеності	140
2.4. Українсько-польські історичні суперечки та міждержавне стратегічне партнерство.....	146
2.5. Польсько-українські відносини в умовах гібридних загроз безпеці у Східній Європі	157

Розділ 3.
**ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ ЧИННИКІВ НА ДВОСТОРОННІ
ВІДНОСИНИ**

3.1. Американський чинник у польсько-українських відносинах після Революції гідності	181	WSI
3.2. Росія і Європа в пошуках балансу між жорсткою та м'якою силою в контексті гібридної війни	204	
3.3. Польсько-українські відносини в політиці (дез)інформації Російської Федерації.....	216	
3.4. Виклик гібридної війни: загроза фашизації Європи	231	
Післямова	250	1.1.
Список джерел і літератури	252	1.2
Резюме.....	273	1.3
Streszczenie	275	1.4
Summary	277	1.5
Про авторів	279	
		1.6
		2.1
		2.2
		2.3
		2.4
		2.5

SPIS TREŚCI

81	Wstęp.....	9
----	-------------------	---

04	Rozdział 1.	
16	HISTORYCZNY I POLITYCZNY KONTEKST	
31	STOSUNKÓW DWUSTRONNYCH	
50	1.1. Historyczne podstawy polsko-ukraińskiego współdziałania	17
52	1.2. Początki polsko-ukraińskiej współpracy międzynarodowej.....	28
73	1.3. Aktualność wschodnich koncepcji Jerzego Giedroycia	43
75	1.4. Problem instrumentalizacji ukraińskiego dyskursu wokół historii i pamięci narodowej	54
77	1.5. Kierunki i efekty polityczne zmian w systemach politycznych Polski i Ukrainy	63
79	1.6. Polskie i ukraińskie doświadczenie transformacji demokratycznej oraz konsolidacji państwa	81

Rozdział 2.

STOSUNKI DWUSTRONNE W WARUNKACH WYZWAŃ I HYBRYDOWYCH ZAGROŻEŃ BEZPIECZEŃSTWA

2.1. Stosunki polsko-ukraińskie w kontekście geopolityki.....	98
2.2. Formalny i materialny wymiar partnerstwa strategicznego Polski i Ukrainy	118
2.3. Ukraina-Polska: od partnerstwa strategicznego do taktycznej niepewności.....	140
2.4. Ukraińsko-polskie spory historyczne i międzypaństwowe partnerstwo strategiczne	146
2.5. Stosunki polsko-ukraińskie w warunkach zagrożeń hybrydowych bezpieczeństwa w Europie Wschodniej	157

Rozdział 3.
WPŁYW CZYNNIKÓW ZEWNĘTRZNYCH
NA STOSUNKI DWUSTRONNE

3.1. Amerykański czynnik w stosunkach polsko-ukraińskich po rewolucji godności.....	181
3.2. Rosja i Europa w poszukiwaniu równowagi pomiędzy soft a hard power w kontekście wojny hybrydowej.....	204
3.3. Stosunki polsko-ukraińskie w polityce (dez)informacji Federacji Rosyjskiej	216
3.4. Wyzwania wojny hybrydowej: zagrożenie faszyzacji Europy	231
 Zakończenie.....	250
Wykaz źródeł i literatury.....	252
Resume.....	273
Streszczenie	275
Summary	277
Nota o autorach.....	279

Д

нек

для

дер

ли

мо

дел

Пс

Ад

зин

ют

в €

то

во

в €

об

і р

вс

до

бе

но

дл

зо

ко

ти

ва

—

ПЕРЕДМОВА

Дів знакові події – відновлення самостійної зовнішньої політики Республіки Польща наприкінці 1980-х років і проголошення Акту незалежності України 24 серпня 1991 року – стали добрим підґрунтям для формування українсько-польського стратегічного партнерства у міждержавних відносинах. Польща як частина євроатлантичної спільноти не лише об'єктивно покликана стати стратегічним партнером України, а й може слугувати моделлю політичних і економічних посткомуністичних демократичних трансформацій.

Необхідність партнерських відносин між суверенними Україною та Польщею пояснюється сьогодні і власне прагматичними причинами. Адже, навіть після структурних змін останніх років, Польща зберегла значні інтереси на Сході Європи. Значною мірою вони концентруються в Україні, яка після Революції гідності обрала курс на членство в ЄС і НАТО. Шлях України на Захід пролягає через Польшу. Саме тому українсько-польські взаємини потребують комплексного науково-осмислення в умовах нової геополітичної ситуації, яка склалася в світі після початку збройної агресії Росії проти України та змушує обидві держави у багатьох випадках спільно підходити до формування і реалізації своєї зовнішньополітичної діяльності завдяки курсові на встановлення відносин стратегічного партнерства.

Вищесказане спонукало групу польських і українських авторів дослідити тему *Українсько-польських відносин в умовах гібридних загроз безпеці* та подати результати своїх досліджень у формі колективної монографії. У досліженні використано різні підходи та методи, властиві для аналізу історичних і політичних процесів і міжнародних відносин. Зокрема, методи аналізу документів, ситуаційного аналізу (case study), контент-аналізу¹, а також системного аналізу та прогнозування².

Перший розділ колективної монографії присвячений *історичному та політичному контекстам двосторонніх відносин*. Беручи до уваги історичної проблематики у формуванні двосторонніх відносин,

¹ Політична наука. Методи дослідження / під ред. О. Габріеляна. К., 2012.

² A. Chodubski, *Wstęp do badań politologicznych*, Gdańsk 2013; M. Sułek, *Metody i techniki badań stosunków międzynarodowych*, Warszawa 2004.

у першому підрозділі професор Михайло Кірсенко проаналізував іс- що
торичні підстави польсько-української взаємодії. У ньому розглянуто Бог- сис-
чільні етапи й приклади польсько-українських взаємин від Раннього схід- що-
Середньовіччя до наших днів. Обидва народи охрещено майже вод- Пол-
ночас наприкінці Х сторіччя, і Русь легше сприйняла християнство вин- пуб.
завдяки стосункам із Візантією. Католицтво і православ'я справили 50-
вплив на королівство Галичину. Тривалий час Україна була частиною пуб.
польсько-литовської Речі Посполитої, звідки козаки успадкували звичаї заці-
шляхти, виборних правителів, особистої гідності, приватної власності, які сис-
індивідуальної відповідальності. Після поділу Речі Посполитої абсо- що-
лютистськими сусідами основні терени України і Польщі належали літи-
Російській самодержавній імперії та ліберальнішій Австро-Угорщині. та і
У Слов'янському відродженні наприкінці XVIII – у першій половині сфе-
XIX століть політико-інтелектуальне життя слідувало подібним шля- мож-
хом збройних повстань або переважної уваги до економіки й освіти. сусі-
На відміну від Польщі, Україна зазнала поразки в спробі відновити мен-
суверенітет у революційних струсах Першої світової війни і потерпала що-
від дискримінації, зокрема радянського геноциду. Внаслідок Другої час-
світової війни тоталітаризм підкорив обидві нації. Окрему увагу при- важ-
дляємо порівнянню антикомуністичного опору, взаєминам польської Авт-
та української демократії, націоналізмові, втручанню реваншистів з-за тич-
кордону, сучасному станові і перспективам реінтеграції до Європи. об’є-
Наступний підрозділ колективної монографії, автором якого є рів-
професор Віктор Матвієнко, присвячений *витокам українсько-польської ідеї-*
міжнародної співпраці. У ньому робиться спроба окреслення сучасного пра-
стапу українсько-польських взаємин крізь призму історичної політики чин-
Республіки Польща й України, а також застереження щодо упередженого ти-
використання історії в політичних цілях і політизації окремих історич-
них питань, що не кращим чином впливають на сучасні українсько-
польські відносини. Натомість як один із кращих прикладів минулого пол-
аналізується перший досвід українсько-польської міжнародної співпраці фес-
в ході дипломатично напруженого процесу формування спільного під-
ходу балтійських держав, включно з Польщею та УНР, щодо створення пол-
міждержавного союзу в 1919–1920 рр. пол-
Професор Івона Гофман у своїй частині монографії концентрує пол-
увагу на *актуальності східних концепцій Єжи Гедройця* для сучасних фес-
польсько-українських відносин. У 1947–2000 рр. Єжи Гедройц під пол-
Паризьм видавав щомісячник «Культура», котрий став своєрідним по-
літичним центром із формування концепції польської східної політики, ста-

що спирався на публіцистику таких авторів, як Юліуш Мерошевський, Богдан Осадчук, Леопольд Унгер. Мерошевський був творцем так званої східної концепції, що передбачала добросусідські відносини суверенної Польщі з незалежними державами: Україною, Литвою, Білоруссю, які виникнуть унаслідок розпаду СРСР. Ця концепція народилася вже в 50-х рр. ХХ ст., а термін УЛБ уперше був використаний 1973 року. Вплив публіцистики полягав у переконанні суспільної думки щодо раціоналізації історичних спорів і визнання прагнень до незалежності народів, які в минулому творили Річ Посполиту. Після геополітичних змін і системних перетворень у Європі наприкінці ХХ сторіччя було визнано, що східна концепція «Культури» має актуальній вимір для сучасної політики. Вона була міцною передумовою визнання незалежності України та підтримки під час Помаранчевої революції. Діяльність Гедройця у сфері формування політичних поглядів і подолання стереотипів дала можливість налагодити добре функціонування наукової, культурної та суспільної співпраці.

Молодий дослідник Юрій Гайдук присвятив увагу проблемі інструменталізації українського дискурсу довкола історії і національної пам'яті, що є каменем спотикання в польсько-українських відносинах на сучасному етапі. Дискурс щодо національної ідентичності неймовірно важливий у процесі побудови власної держави, зокрема для України. Автор цієї частини монографії підкреслює, що цей дискурс має політичну та ідеологічну складову й не завжди підкріплений раціональними/об'єктивними аргументами. У ньому домінує бажання політичних акторів інструментального використання процесу формування української ідентичності в опозиції до інших ідентичностей. Дослідник коротко проаналізував так звану історичну політику української держави, починаючи від президентури Леоніда Кравчука і закінчуючи сучасними її тенденціями.

Два останніх підрозділи першого розділу присвячені аналізові політичних змін у Польщі й Україні. У першому з них «Напрямки та політичні наслідки змін у політичних системах Польщі й України» професор Войцех Сокул проводить порівняльний аналіз деяких елементів політичних систем Республіки Польща й України як структурно, так і функціонально. Предмет дослідження – походження та напрями системних змін, специфіка систем управління, механізми політичного суперництва та його головні дійові особи, тобто політичні партії. Аналіз показує, що системні рішення в Польщі характеризувалися більшою стабільністю, відданістю принципам верховенства права та демокра-

тичним цінностям. У політичній системі України відбувалася досить потужна динаміка змін у цій сфері. Ці зміни мали значно більший, чено ніж у Польщі, інструментальний характер, підпорядкований перевагам аналітичних сил, що керували країною в окремі періоди.

У другому підрозділі професор Валентин Балюк подав польський та український досвід демократичного транзиту та консолідації держави. У цій частині монографії наведено загальну характеристику демократичного транзиту в Польщі та Україні в контексті деяких концепцій фортранзитології з метою проведення порівняльного аналізу. Встановлено, що побудова та консолідація демократії залежить від низки чинників, у тому числі наявності нації-держави. Польща успішно завершила процес побудови демократії, тоді як в Україні сформувався гібридний режим.

Другий розділ колективної монографії присвячений двостороннім відносинам в умовах викликів і гібридних загроз безпеці, в ньому низка польських і українських авторів проводить аналіз сучасного стану двосторонніх відносин. Цей розділ розпочинає аналіз концепцій геополітичної та політичної думки Польщі та України у контексті двосторонніх відносин. Автор цього підрозділу професор Валентин Балюк присвятив увагу польсько-українським відносинам у контексті геополітики. Тут охарактеризовано геополітичну ситуацію Польщі та України, які перебувають на перетині осей Схід–Захід і Північ–Південний. Для обох держав домінуючого значення набула вісь Захід–Схід, а вісь Північ–Південний визначає рівень субрегіональної інтеграції і співпраці та частково диверсифікує впливи як Заходу, так і Сходу. Понад це, автор коротко описав головні польські та українські геополітичні концепції, навів течії польської та української політичної думки в контексті двосторонніх відносин.

У наступному підрозділі Валентин Балюк приділив увагу формальному та матеріальному виміру стратегічного партнерства Польщі та України. У цій частині монографії проаналізовано два виміри стратегічного партнерства. У формальному вимірі рівень двосторонніх відносин відповідає задекларованій формі партнерства, натомість у матеріальному – він далекий від досконалості та вимагає наполегливої праці під час розбудови політичної, а надто економічної співпраці. Професор Валентин Балюк також звертає увагу на проблеми у двосторонніх відносинах, пов’язані з історичною політикою двох держав, і підкреслює значення публічної дипломатії.

Кандидат політичних наук Оксана Мітрофанова досліджує питання

ить Україна – Польща: від стратегічного партнерства до тактичної невизнаності, честності. Авторка розглядає стратегічне партнерство України та Польщі, гаманалізує відповідність польсько-українських відносин критеріям стратегічного партнерства. Вона підкреслює спільність стратегічних цілей Польщі та України наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. та їхню поступову еволюцію у відмінних напрямах. Розглядає легітимацію стратегічного партнерства України та Польщі та відсутність Польщі у нормандському форматі. Аналізує динаміку змін ресурсної компліментарності обох держав. Виокремлює критерій неантагоністичності відносин, якому українсько-польські стосунки не відповідають через загострення історичних проблем, винесених на юридичний і політичний рівень. Досліджує двосторонність і міждержавний характер відносин України та Польщі. Аналізує рівноправність, неєрархічність відносин і висвітлює факти, які є несприятливими для рівноправності партнерів. Підкреслює критерій перцептуальної симетрії та вплив на нього Закону «Про заборону пропаганди бандерівської ідеології».

У наступному підрозділі київські дослідники Микола Дорошко та Валерій Копійка розглядають *українсько-польські історичні суперечки й міждержавне стратегічне партнерство*. У цьому підрозділі проаналізовано основні чинники, які впливають на встановлення та динаміку стратегічного партнерства між Україною та Польщею. Указано на актуальний стан і основні перешкоди на шляху реалізації ідеї українсько-польського стратегічного партнерства на кшталт суперечностей у площині історичної пам'яті. Дослідники підкреслюють важливість партнерських стосунків для реалізації національних інтересів обох держав.

У заключній частині цього розділу питання *польсько-українських відносин в умовах гібридних загроз безпеці у Східній Європі* проаналізував професор Валентин Балюк. Він не лише здійснює аналіз концепцій і стратегій національної безпеки Польщі та України, а й висвітлює питання міжнародної безпеки у Центрально-Східній Європі. Крім переліку гібридних загроз безпеці двох країн, автор вказує на низку внутрішніх і зовнішніх чинників, здатних дестабілізувати ситуацію в державах регіону (ЦСЄ), зокрема Польщі та Україні. Головну й опосередковану (гібридну) загрозу для обох країн несе імперська політика Російської Федерації, хоча рівень і сила цієї загрози для Польщі та України різні. Автор проаналізував чинники, які заважають розвивати стратегічне партнерство двох країн і спільно протистояти гібридним загрозам та імперській політиці «поділяй і владарюй».

Третій розділ колективної монографії присвячений *впливам зов-*

нішнього чинника на двосторонні відносини. У першій його частині до- на с
слідниці Галина Піскорська та Наталя Яковенко, враховуючи боротьбу чен
геополітичних центрів за зони впливу, звернули увагу на роль *Росії і стве*
Європи в пошуках балансу між жорсткою та м'якою силою в контексті гібр
гібридної війни. Авторки розглядають підходи ЄС і Росії щодо ролі Рос
м'якої сили в міжнародних відносинах, а також співвідношення між анти
використанням м'якої та жорсткої сили у зовнішній політиці. Наведено пос
влучний приклад Європейського Союзу, який сприяє прогресивному пос
розвиткові міжнародного спілкування в політичному, економічному й тор
гуманітарному аспектах. Практика міжнародних відносин ЄС засвідчила інте
прагнення цієї наднаціональної організації до таких форм взаємодії, що сук
зумовлюють уникнення силових методів. З іншого боку, агресія Росії пол
проти України, включно з анексією Криму та розгортанням масштабної ріо
війни на Донбасі, подальші агресивні й непередбачувані дії цієї великої від
ядерної держави спричиняють проблеми для ЄС, України та інших країн ріо
ЦСЄ. Брак привабливості, пов'язаний з утвердженням авторитарної від
політичної та економічної моделі, підштовхнув Росію до використання мо
«жорсткої сили». Дослідниці констатують, що, розширяючи сферу лог
застосування політики сили, Росія послідовно сприяє нарощанню хаосу пар
в міжнародному середовищі та посиленню непередбачуваності. віді

У наступній частині «Польсько-українські відносини в (dez)інформа- Міз
ційній політиці Російської Федерації» Якуб Ольховський презентує роль Лю
інформаційної політики Росії щодо польсько-українських відносин. род
Діяльність в інформаційній сфері на сьогодні є одним з найважливіших Ше
інструментів впливу Російської Федерації, що використовується (відпо
відно до принципу «розподіляй і володарюй») для реалізації стратегії, пол
спрямованої на відновлення Росією позиції наддержави. У контексті вед
польсько-українських відносин мета цієї діяльності – поглиблення
антагонізмів між поляками та українцями, а в більш широкій перспективі – намагання залишити Україну в російській зоні впливу і зміцнити проросійські настрої.

У заключній частині професор Василь Ткаченко розглянув проблему викликів гібридної війни, а саме загрозу фашизації Європи. Автор дає критичну оцінку політиці Росії щодо України. Наводить відомий вислів Вільяма Черчилля, що «фашисти майбутнього будуть називати себе антифашистами». Виходячи з цього, автор аналізує пропаганду Кремля від початку російської агресії проти України, яка звинувачує саме українців у фашизмі, що стало провідною темою російської ЗМІ. Нинішній російський політичний дискурс переживає своєрідну моду

до- на слово «фашизм», а в основу багатьох російських ток-шоу, присвя-
ібу чених Україні, коментатори закладають саме це поняття. Професор
її і стверджує, що нинішня російська політична еліта не визнає факту
сти гібридної війни Росії проти України та несе загрозу фашизації Європи.
олі Російська Федерація у своїй боротьбі із Заходом використовує сьогодні
ліж антиліберальні сили та рухи антиглобалістів, проповідуючи постправду,
ено пост-Захід і постпорядок. Перед країнами Центрально-Східної Європи
уму постала необхідність більш глибокого усвідомлення ідеї «спільності іс-
у й торичної долі», що пов'язана з європейською системою цінностей та
ила інтегрувальними структурами (ЄС і НАТО).

Проблеми, порушенні у монографії колективу українських і поль-
ських авторів, розглядаються дослідниками в контексті українсько-
польських студій, присвячених аналізові двосторонніх відносин у пе-
ріод зміни геополітичної ситуації та еволюції системи міжнародних
відносин. Колектив авторів зібрав і використав у процесі підготовки
монографії різноманітні українські, польські, російські й англомовні
джерела (див. список джерел наприкінці праці). Науковці сподіваються,
що монографія продовжить українсько-польську дискусію щодо мину-
лого та сучасного стану, а також перспективи розвитку стратегічного
партнерства двох держав і народів за нових умов розвитку міжнародних
відносин у ЦСЄ.

Колектив авторів висловлює щиру подяку професору Станіславу
Міхаловському, ректорові Університету Марії Кюрі-Склодовської в
Любліні, професору Валерію Копійці, директорові Інституту міжна-
родних відносин Київського національного університету ім. Тараса
Шевченка та Польському Інституту в Києві за підтримку спільних
польсько-українських наукових проектів і зусиль в організації та про-
веденні міжнародних наукових конференцій.

РЕЗЮМЕ

Група польських і українських авторів дослідила тему *українсько-польських відносин в умовах гібридних загроз безпеці* та подала результати своїх досліджень у формі колективної монографії. Історичний досвід двох народів, геополітичне розташування Польщі та України й формальний вимір взаємних відносин стали добрим підґрунтам для формування українсько-польського стратегічного партнерства у міждержавних відносинах. Зміни в системі міжнародних відносин, політика національної пам'яті Варшави та Києва, агресія Росії проти України та появі гібридних загроз безпеці стали справжнім випробуванням задекларованого стратегічного партнерства. Необхідність такого типу відносин між державами пояснюється сьогодні прагматичними причинами. Польща як частина ЄС та НАТО може слугувати для України моделлю демократичних змін і реалізації геополітичного вибору. Україна, своєю чергою, залишається для Польщі ключовим партнером у регіоні Східної Європи, важливим під кутом зору міжнародної безпеки. Саме тому українсько-польські взаємини потребують комплексного наукового осмислення в умовах нової геополітичної ситуації, яка склалася в світі після початку збройної агресії Росії проти України.

Перший розділ монографії присвячений *історичному та політичному контекстам двосторонніх відносин*, в ньому автори присвятили увагу історичній і внутрішньополітичній складовій у формуванні взаємин. У розділі проаналізовано її подано історичні підстави та витоки українсько-польської співпраці, політичні концепції взаємовідносин, порівняльний аналіз політичних змін у Польщі та Україні, а також процес консолідації демократії та держави.

Другий розділ монографії колектив авторів присвятив *двостороннім відносинам в умовах викликів і гібридних загроз безпеці*, у ньому наведено аналіз сучасного стану взаємин. У цій частині роботи проаналізовано основні польські та українські геополітичні концепції, геополітичну ситуацію обох держав, виміри й перспективи стратегічного партнерства у контексті різних чинників, які впливають на встановлення й динаміку стратегічного партнерства між Україною та Польщею. Зображені актуальний стан і основні перешкоди на шляху реалізації ідеї

українсько-польського стратегічного партнерства у контексті гібридних загроз національній і міжнародній безпеці.

Третій розділ монографії присвячений *впливом зовнішнього чинника на двосторонні відносини*, у ньому досліджується коло проблем, пов'язаних із впливом американського, європейського та російського чинника на українсько-польські відносини. Враховуючи боротьбу геополітичних центрів за зони впливу в ІСЄ, автори звернули увагу на дестабілізуючу роль Російської Федерації, яка використовує у цьому суперництві «жорстку силу» як елемент гібридної війни та політику дезінформації. Тоді як політика ЄС концентрується на використанні «м'якої сили» та недратуванні Росії. У свою чергу США пропонують політику стримування агресивних дій Кремля.

Запропонована читачам монографія колективу українських і польських авторів розглядається дослідниками в контексті українсько-польських студій, присвячених аналізові двосторонніх відносин у період зміни геополітичної ситуації та еволюції системи міжнародних відносин. Головним показником трансформації Вестфальської системи міжнародних відносин у Поствестфальську систему є гібридність форми, структури та наявність нових загроз національній і міжнародній безпеці. Польща та Україна як держави Центрально-Східної Європи в подібний спосіб визначають актуальні виклики та загрози національній безпеці. Українсько-польські відносини наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. відповідали багатьом зasadам стратегічного партнерства, але події другої декади ХХІ ст. спричинили суттєві проблеми.

На думку авторів колективної монографії, для польсько-українського історичного діалогу та примирення, основаного на історичній правді, немає альтернативи. Це зумовлено, зокрема, геополітичним і геоекономічним положенням двох країн. Формальний вимір стратегічного партнерства вимагає матеріального наповнення, збільшення інвестицій, міжнародного товарообміну, інтеграції транзитних мереж, а передусім розвиненої (за кількістю та якістю) мережі пропускних пунктів на кордоні. Крім того, багато невикористаних можливостей співпраці належать оборонно-промисловому комплексу. Запорукою реалізації формули стратегічного партнерства між Польщею та Україною повинні бути не лише уряди двох країн, а й суспільства в рамках публічної дипломатії.

STRESZCZENIE

Zespół autorów z Polski i Ukrainy zbadał temat poświęcony *Stosunkom polsko-ukraińskim w warunkach hybrydowych zagrożeń bezpieczeństwa* oraz zaprezentował wyniki swoich badań w formie monografii. Doświadczenia historyczne obydwu narodów, geopolityczne usytuowanie Polski i Ukrainy oraz formalny wymiar wzajemnych relacji stanowią dobrą podstawę stosunków między państwami. Zmiany w systemie stosunków międzynarodowych, polityka historyczna Warszawy i Kijowa, agresja Rosji wobec Ukrainy oraz zagrożenia hybrydowe okazały się rzeczywistym sprawdzianem deklarowanego partnerstwa strategicznego. Zasadność takiego typu relacji między państwami mogą tłumaczyć pragmatyczne przesłanki. Polska, jako członek UE i NATO, może stanowić dla Ukrainy modelowy wzór zmian demokratycznych i realizacji wyboru geopolitycznego. Z kolei Ukraina pozostaje dla Polski kluczowym partnerem w Europie Wschodniej, szczególnie w kontekście bezpieczeństwa międzynarodowego. Powyższe warunkuje zainteresowanie się przez zespół autorów stosunkami polsko-ukraińskimi jako przedmiotem badań, szczególnie w warunkach nowej sytuacji geopolitycznej i zbrojnej agresji Rosji wobec Ukrainy.

Pierwszy rozdział monografii został poświęcony *Historycznemu i politycznemu kontekstowi stosunków dwustronnych*, w którym autorzy skupili się na kwestiach historycznych i wewnętrznych warunkujących wzajemne relacje. W rozdziale przeprowadzono analizę i zaprezentowano genezę i uwarunkowania historyczne, koncepcje polityczne, analizę porównawczą zmian systemowych w Polsce i na Ukrainie, a także procesu konsolidacji demokracji i państwa.

W drugim rozdziale pracy *Stosunki dwustronne w warunkach wyzwań i hybrydowych zagrożeń bezpieczeństwa* autorzy poddali analizie i zaprezentowali aktualny stan wzajemnych relacji. Niniejsza część pracy została poświęcona podstawowym polskim i ukraińskim koncepcjom geopolitycznym, aktualnej sytuacji geopolitycznej obydwu państw, wymiarom partnerstwa strategicznego w kontekście różnych uwarunkowań wpływających na jego kształtowanie i dynamikę. Oprócz oceny aktualnego stanu polsko-ukraińskiego partnerstwa strategicznego przedstawiono również zagrożenia hybrydowe dla bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego.

Trzeci rozdział monografii został poświęcony *Wpływom czynników zewnętrznych na stosunki dwustronne*, w którym autorzy opisują szereg problemów

związań z wpływem czynnika amerykańskiego, europejskiego i rosyjskiego na stosunki polsko-ukraińskie. Uwzględniając rywalizację mocarstw o wpływy w Europie Środkowej i Wschodniej autorzy zwracają uwagę na destabilizujące działania Federacji Rosyjskiej, która wykorzystuje w tej rywalizacji twardą siłę, elementy wojny hybrydowej i politykę dezinformacji. Z kolei UE w swoich działaniach wykorzystuje politykę miękkiej siły oraz taktykę nie denerwowania Rosji. Natomiast USA obstaje przy założeniach polityki powstrzymania agresywnych działań Kremla.

Niniejszą monografię zespołu polskich i ukraińskich autorów należy rozpatrywać w kontekście badań nad stosunkami polsko-ukraińskimi w warunkach zmiany sytuacji geopolitycznej i ewolucji systemu stosunków międzynarodowych. Jednym z głównych wskaźników transformacji westfalskiego systemu stosunków międzynarodowych w postwestfalski jest hybrydowość formy, struktury oraz pojawienie się nowego typu zagrożeń dla bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Polska i Ukraina jako państwa Europy Środkowo-Wschodniej w podobny sposób definiują wyzwania i zagrożenia dla bezpieczeństwa narodowego. Stosunki polsko-ukraińskie końca XX i początku XXI wieków odpowiadały wielu kryteriom partnerstwa strategicznego, ale wydarzenia drugiej dekady bieżącego stulecia spowodowały istotne perturbacje.

Zespół polskich i ukraińskich autorów uważa, że dla polsko-ukraińskiego dialogu historycznego oraz pojednania nie ma alternatywy. Geopolityczne i geoekonomiczne uwarunkowania obydwu państw mogą posłużyć uzasadnieniem powyższego twierdzenia. Formalny wymiar partnerstwa strategicznego wymaga materialnego wypełnienia, zwiększenia inwestycji, poziomu wymiany handlowej, zintegrowania systemów energetycznych i przesyłowych, zaś w pierwszej kolejności rozwinięcia pod względem jakościowym i ilościowym sieci przejść granicznych. Ponadto duże niewykorzystane pokłady współpracy znajdują się w przemyśle obronnym. Gwarancja realizacji partnerstwa strategicznego pomiędzy Polską a Ukrainą powinna spoczywać nie tylko w rękach rządów, ale także w rękach społeczeństwa uprawiającego dyplamację publiczną.

SUMMARY

The group of the Polish and Ukrainian authors investigated the theme of the Ukrainian – Polish relations in the conditions of the hybrid threats to the safety and presented the results of the researches in the form of the collective monograph. The historical experience of two nations, the geopolitical location of Poland and Ukraine and the formal measuring of the mutual relation became a good base for the forming of the Ukrainian – Polish strategic partnership in the intergovernmental relations. The changes in the system of the international relations, the policy of the national memory of Warsaw and Kyiv, the aggression of Russia against Ukraine and the appearance of the hybrid threats to the safety became a real test of the declared strategic partnership. The necessity of such type of relations between the states today is explained by the pragmatic reasons. Poland as a part of the European Union and NATO can serve for Ukraine as a model of the democratic changes and the realization of the geopolitical choice. In turn, Ukraine remains a key partner for Poland in the region of East Europe that is important from the point of view of the international safety. For this reason Ukrainian – Polish mutual relations need a complex scientific comprehension in the conditions of a new geopolitical situation that was folded in the world after the beginning of the armed aggression of Russia against Ukraine.

The first unit of the monograph is devoted to *The historical and political contexts of the bilateral relations*. The authors drew the attention to the historical and inner – political constituent in the forming of the mutual relations. The unit gives the historical grounds and the sources of the Ukrainian – Polish collaboration, the political conceptions of the mutual relations, the comparative analysis of the political changes presented in Poland and Ukraine and also the process of the consolidation of the democracy and state.

The second unit of the monograph is devoted by the group of the authors to *The bilateral relations in the conditions of the calls and the hybrid threats to the safety* in which it gives the analysis to the modern state of the mutual relations. The basic Polish and Ukrainian geopolitical conceptions are analysed in this part of the work and presented by the geopolitical situation of both sides, the measuring and the prospects of the strategic partnership in the context of different factors that influence the establishment and the dynamics of the strategic partnership between Ukraine and Poland. The actual state and the

basic obstacles are represented on the way of the realization of the idea of the Ukrainian – Polish strategic partnership in the context of the hybrid threats to the national and the international safety.

The third unit of the monograph is devoted to *The Influence of the external factor on the bilateral relations* in which the group of the authors investigated the circle of the problems related to the influence of the American, European and Russian factor on the Ukrainian – Polish relations. Taking into account the fight of the geopolitical centers for the zones of their influence in Central – Eastern Europe the authors paid their attention to the destabilizing role of the Russian Federation that uses a hard force as an element of the hybrid war and the policy of the disinformation in this rivalry while the politics of the EU is concentrated on the use of the soft force and not on the irritation of Russia. In turn, the USA offers the politics of the inhibition of the aggressive actions of Kremlin.

The monograph of the group of the Ukrainian and Polish authors offered to the readers is examined by the researchers in the context of the changes of the geopolitical situation and the evolution of the system of the international relations. By the main index of the transformation of the Westphalian system of the international relations into the post-Westphalian system there is a hybridness of the form, the structure and the availability of the new threats to the national and international safety. Poland and Ukraine as the states of Central-Eastern Europe determine the actual calls and the threats to the national safety in a similar method. The Ukrainian – Polish relations in the end of the XX – beginning of the XXI century were fitted to many principles of the strategic partnership but the events of the second decade of the XXI century entailed the substantial problems.

In opinion of the authors of the collective monograph the Polish-Ukraine historical dialogue and the reconciliation based on a historical true does not have an alternative. It is predefined in particular by the geopolitical and the geo-economical position of two countries. The formal measuring of the strategic partnership requires the material filling, the increase of the investments, the international barter, the integration of the transit networks and first of all the developed (after the amount and quality) network of the admission points on a border. In addition many untapped possibilities of the collaboration are in a defensive-industrial complex. By the mortgage of the realization of formula of the strategic partnership between Poland and Ukraine there must be not only the governments of two countries but also the societies within the framework of public diplomacy.